

Carl Mauritz Lewenhaupt

Greve Carl Mauritz Lewenhaupt ägde Eksjö, numera Eksjöhovgård från 1630 till sin död 1666. Ärvdes då av hustru och 7 barn, som ägde det, innan Slottet och godscomplexet till stora delar reducerades till Kronan av Karl XI mot slutet av 1600-talet

Född 1620-05-15 på Vinäs Död 1666-12-12 i Stockholm. Begraven ett år senare i Lewenhauptska gravkoret i Riddarholmskyrkan

Krigsråd, Generallöjtnant, Fältmarskalk. Generalguvernör över Finland. President i krigskollegium

Han innehade Grevskapet Raseborg med Ekenäs stad i Finland, Falkenstein, Reipoltzkirchen, Bretzenheim, mm i Pfalz. Vinäs i Västra Ed, Stensnäs i Ukna, Röhäll i Hannäs, Eksjöhovgård, Edshult, Sandshult, Mossekulla och Norrby i Mellby, Hagbyholm i Västmanland. Tjolöholm, Rossared, Vinberg, Ellekärr och Dahl i Halland, Övedskloster, Tulllesbo, Åsum och Svansjö i Skåne, Tholsburg i Estland, Jokkis, Lemsjöholm, Brinkkala i Finland, Orhem vid Drevviken-Stockholm. Hus vid Svartmangatan i Gamla Stan Stockholm mm. Han började bland annat bygga Eksjöhovgård utanför Sävsjö.

Carl Mauritz Lewenhaupt ärvde Mossekulla och Norrby i Mellby socken, söder om Eksjö stad. Han ägde ett stort antal gårdar i Småland bland andra Upphörda norr om Eksjö stad. Norrby och Mossekulla ärvdes av dottern Brita Dorotea, som var gift med sin kusin Generalen Adam Ludvig Lewenhaupt. Deras dotter Fredrika Henrietta Albertina Anna Maria ärvde gårdarna och hon gifte sig med friherre Germund Cederhielm. Deras sonson Erik Julius Cederhielm ärvde sedan dessa gårdar. Han hade tagit ett stort lån, så han överlät Norrby och Mossekulla till sin assistent Johannes Fransson. Han var ej adlig, men han var gift med Katarina Magdalena Sabelfelt som var adlig. Johannes Fransson sålde sedan Mossekulla till rusthållaren Jonas Danielsson i Ämningarp.

Student i Uppsala 1635 och i Leiden 1638. Fortsatte till högre studier i England, Frankrike och Italien, där språk och ridderliga discipliner var viktiga utbildningsinslag. Men viktigast var den krigiska utbildningen. Efter hemkomsten till Sverige, vid 24 års ålder, blev han ryttmästare

och deltog i det aktuella kriget mot Danmark i Skåne. Året därpå utnämndes han till överste och chef för Adelsfanan och sändes till kriget i Tyskland. Han deltog som chef för adelns rusttjänst vid drottning Kristinas kröning och i det nöjesliv som utvecklades därefter; men aldrig helt och hållet, han var "för mycket krigare". I januari 1655 värvade han ett regemente tyska ryttare och hamnade på försommaren i arresten efter att ha huggit mun med ingen mindre än den nye kungen Karl X Gustaf. På sensommaren var han emellertid ute i frihet och full gärning. Han följde Gustaf Olofsson Stenbock i anfallet på Polen, slogs med Masurer och ledde en expedition till Storpolen i stor stil. I januari 1658 var han i Kiel, då kungen beslöt övergången över Lilla Bält. Red sedan i ismarschen från Langeland till Lolland. Hans hustru Anna Maria Cruus af Gudhem, följde honom tidvis i fält, och under den belägring av Köpenhamn som utmynnade i stormningen av staden, födde hon honom i lägret i utanför Köpenhamn en dotter Sidonia Juliana 3 mars 1659. Nästan på dagen samtidigt, den 1 april fick Carl Mauritz' bror Ludvig Wierich, som också var general i kriget, och låg i samma läger, en son. Han döptes till Adam Ludvig och blev som infanterigeneral omtalad i både omvärld och eftervärld en generation senare, för sina insatser vid Gemäuerthof, Ljesna, Poltava och Perevolotjna.

I förlängningen av kriget utsågs Carl Mauritz till uppgifter över gränsen till Norge, men kungens död 1660 förändrade allt sådant. Lewenhaupt var närvarande vid kungens dödsbädd i Göteborg. Han ägnade sig under den fredstid som följde åt sitt arbete som krigsråd, ivrade för sparsamhet och indragning av onödiga tjänster och hävdade integritet och självständighet mot den inre krets som redan börjat rota sig samman i förmyndarregeringen för den omyndige prinsen som skulle bli Karl XI. Carl Mauritz dog i december 1666 endast 46 år gammal och i sin fulla mankraft, efter 3 dagars feber, sörjd av många – kanske mest av en tjugofyra-årig hustru i andra giftet och 7 minderåriga barn. Hans eftermäle är gott; skicklig i militära affärer, uppskattad för sin tapperhet och sitt mod.

Hans minst sagt ytterst omfattande gods innehav och förvaltning av dessa, sköttes mestadels av hustrun Anna Maria, född Cruus af Gudhem, som överlevde sin make med hela 50 år!

Carl Mauritz med familj bebodde faktiskt tidvis Ekesjö och såg hela tiden till att utveckla och utvidga gårdsinnehavet. Vid 1600-talets mitt hade godscomplexet sin största utbredning. Det innehöll ca 100 gårdar i omgivande 20-talet socknar.

När sterbhuset efter Carl Mauritz upplöstes 1682 tillföll Ekesjö sonen Axel Johan, som efter några år överlät det hela till sina syskon Carl Gustaf och Brita Dorotea, gift med ovan nämnde Generalen Adam Ludvig Lewenhaupt. Vid 1600-talets slut hade godsarealen krympt till 47 gårdar och skattlagda torp, fördelat på 9 socknar. Ny ägare blev år 1700 den ekonomiske förgrundsgestalten Fabian Wrede, som tidigare lett reduktionen. Efter Fabians död övertogs godscomplexet av dottern Agneta, gift Lillie. Därefter trädde hennes måg Magnus Julius De la Gardie in som ägare. Viss byggnadsverksamhet förekom under dennes och sonens tid som innehavare av godset. Inte bara på slottet utan även ekonomibyggnaderna. 1765 var det dags för jorddrotsen och bruksägaren Claes Henrik Stedt att lägga Ekesjö till sitt redan stora gods innehav. Godset ingick fortsättningsvis i Fredriksbergs, senare Eksjöhovgårds bolag. Man var ute efter godsets stora skogstillgångar. Veden skulle användas för att smälta ned kopparmalmen som man hittat i Fredriksbergs

koppargruva i Fröderyds socken. Vid södra änden av Hovgårdssjön komplett hytta för malmens bearbetning. Bolaget upplöstes på grund av dålig lönsamhet 1809. Eksjöhovgård såldes ett par år senare av Claes Fredrik Stedt till majoren Carl Hedenstierna. Efter dennes död 1836 skiftade ägarna tätt. Man styckade av mer och mer. Vid sekelskiftet, fanns det inte mycket kvar av det stora godscomplexet. Sävsjö kommun är nuvarande ägare.

Johan Lewenhaupt